

ANTONIO MARIA SICARI

Portreti svetaca 2

Naslov izvornika:

Antonio Maria Sicari: *Nuovi ritratti di santi*

© 1991 Editoriale Jaca Book
Via Frua 11, 20146 Milano
www.jacabook.it

Nakladnik i copyright za hrvatsko izdanje:

© 2022 by SALESIANA d. o. o.
Omiška 8, Zagreb
salesiana@salesiana.hr
www.salesiana.hr

Za nakladnika: Mihovil Kurkut
Urednik: Matija Janeš

Prijevod: Sonja Vrca Miholić
Lektura: Ivana Oraić Rabušić
Grafičko oblikovanje korica: Hrvoje Orlović
Grafička priprema: Salesiana d. o. o.
Tisak: Kerschhoffset d. o. o., Zagreb

ISBN 978-953-205-246-6

ANTONIO MARIA SICARI

Portreti svetaca

Katarina Sijenska • Ivana Arška • Terezija Avilska
• Ivan od Križa • Vinko Paulski • Bernardica
Soubirous • Marija Krucifiksa di Rosa • Terezija
iz Lisieuxa • Josip Moscati • Pier Giorgio Frassati

2

sal.
esi
ana

Zagreb, 2022.

KNJIGA 2

Antonio M. Sicari: *Portreti svetaca*

Antonio M. Sicari: *Portreti svetaca 2*

Uvod

Jean Paul Sartre dovodi na scenu sotonški lik koji podrugljivo oponaša kršćansko obraćenje, a zatim mu u usta stavlja priznanje: »Čudovište ili svetac, nije me bilo briga. Želio sam jedino biti nečovječan... Zbogom, čudovišta! Zbogom, svetcima! Zbogom, oholosti! Postoje samo ljudi.«

Heinrich Böll s još većom boli i ljutnjom piše: »Katolici znaju što je grješnik, a znaju i što je svetac. No ne znaju što je čovjek.«

Georges Bernanos pak tvrdi: »Svecima su najljudskiji među ljudima. Njima ne treba uzvišeno, uzvišenomu prije trebaju oni. Svecima nikada nisu poput Plutarhovitih likova. Junak stvara privid da će nadići čovječanstvo, a svetac ga ne nadilazi, nego ga prihvaća. Trudi se ostvariti čovječnost na najbolji mogući način, trudi se približiti što je moguće više svojem uzoru Isusu Kristu, dakle, onomu koji je savršen čovjek.«

Mirne savjesti možemo priznati da su često upravo kršćani 'raščovječivali' svoje svetece prekomjerno ih časteći.

No u korijenu je te pogrješke stajao tek jedan nespretni način da se ukaže na svemoć Božje milosti i želja da ju se proslavi.

A ponekad je tu bio prikriiven i bijedni pokušaj samoopravdanja: ta tko bi nas mogao optužiti za osrednjost kad je svetost postavljena na tako nedostižne visine?

No ima i jedan dublji razlog. Zaboravili smo kako se, u iskustvu svetih, uistinu događa proces njihova 'uzdizanja'.

»Tvoji su svecima«, pisala je Gertrud von le Fort u jednomu od svojih *Himana Crkvi*, »poput voda na planinskim obroncima, što se vraćaju natrag prema izvoru.«

Ljudi postaju sveti ne zato što postaju 'bolji' na kakav sve izvanredniji i istančaniji način, nego zato što se 'obraćaju' Izvoru (Kristu) tako da ih on sve većom snagom privlači k sebi.

Svetci su 'gledali Krista' s vjerom, nadom i ljubavlju, i njihova ljudskost bila je posve izjednačena s time, no Krist je one koji su mu izručili svoj život 'potpuno otkrio sebi samima', učinio ih je potpunim ljudima.

Da bi nam čitanje pripovijesti o životima svetaca bilo plodonosno, samo jedno je potrebno: da budemo 'ljudima želje' u tolikoj mjeri da nas svaka milost koja naiđe zatekne poniznima i zahvalnima.

SVETA
KATARINA SIJENSKA





Bijaše jesen srednjega vijeka. Upravo je te 1300. godine prvi put u povijesti papa Bonifacije VIII. proglasio Svetu godinu te se u Rim slilo više od dvjesto tisuća hodočasnika iz cijele Europe.

I ne prodoše otada ni tri godine, a već je kršćanski narod zgranut slušao kako se govori o pogrdi u Anagniju: papi su se izrugivali, pljuskali ga vojnici francuskoga kralja.

I sam Dante, koji je također (nepravедno) optuživao papu da je ‘unakazio’ Crkvu prodajući ju za novac (usp. *Pakao XIX.*, 54), opisao je taj događaj iskazujući papi poštovanje i ljubav kakva dolikuje Kristu:

Vidim: gle, ljiljan Anagni prekriva / da Krista tu u namjesniku sputa. / Drugi put vidim gdje ismijavan biva / i vidim žuč, i ocat, i raspeće, / i kako mre međ dva lupeža živa (*Čistilište XX.*, 86–90).¹

Nekoliko tjedana poslije Bonifacije VIII. umro je od tuge, a papinska je država ostala pod prijetećim nadzorom francuskoga kralja.

Baš ti mučni događaji s početka stoljeća pripremaju ono žalosno stanje koje 1347. godine, kada Katarina Benincasa dolazi na svijet, traje već četrdeset godina: ‘velika odsutnost’ pape iz Rima.

¹ Preveo Mihovil Kombol.

Potrajat će još trideset godina: ukupno sedamdeset godina progonstva, što je mnoge kršćane uvelike podsjećalo na babilonsko sužanjstvo. Danas neki povjesničari kažu da je tih sedamdeset godina spasilo papinsku državu od anarhijskoga raspada kakav je zadesio Italiju te da se u Avignonu papinska kurija naučila modernomu načinu vladanja i upravljanja.

No tada je sve to svakako više podsjećalo na nesreću i izdaju. Dante je govorio da se Crkva »vjenčala s francuskim kraljevstvom«, a Petrarca je, još i manje čista srca, tvrdio da je Avignon bio »pakao živih i kanalizacija zemlje«.

Bijahu to nepravedne prosudbe, no točno prenose raspoloženja mnogih, ponajprije zato što su pojedini pape iz avignonskoga razdoblja (bilo je među njima i svetih ljudi) doista zaslužili Danteovu optužbu da su »pastiri bez zakona«.

Kako bilo da bilo, sredinom stoljeća kršćanski je puk proživljavao sveopći osjećaj tjeskobe. Italija je zahvaćena građanskim ratovima u kojima se gradovi bore jedni protiv drugih, a unutar grada jedna stranka vodi bratoubilačku bitku protiv druge. U Njemačkoj vlada kaos, Engleska i Francuska započele su tragičan i beskrajn Stogodišnji rat, Istočno se Rimsko Carstvo raspada, a Turci prijete pritišćući granice Europe. Posvuda izbijaju ustanici seljaka koji se osjećaju podjarmljenima i odbačenima. Glad i prirodne katastrofe jesu učestale. A kao vrhunac svega, upravo 1347. izbija ona strašna »crna kuga« (o kojoj govori Boccaccio), što je u nekoliko mjeseci odnijela u grob više od trećine stanovnika Europe. Računa se da su, takoreći, istrijebljena gotovo cijela dva naraštaja, svijet kao da je pretrpio kronološki skok.

U Anagniju je pomrla polovica stanovnika, a u Sieni je čak ostalo zapisano da se broj žitelja smanjio s osamdeset na petnaest tisuća.

Dakle, baš te strašne godine (1347.) u Sieni se kao blizanka rodila Katarina: dvadeset četvrta kći Jakova Benincase, ličioca, i gospođe Lape, kćeri proizvođača tkanine.

Njezina blizanka umire odmah po porodu, no sljedeće će se godine roditi dvadeset peta sestra. Povrh toga, obitelj prihvaća jednoga bratića, desetogodišnjaka koji je ostao siročić: on će postati redovnik dominikanac i bit će prvi Katarinin ispovjednik.

Oko djevojčice vrlo se brzo, još za njezina života, stvara *legenda*² o čudesima iz njezina djetinjstva i mladosti. O nekim zgodama govori i sama Katarina, o drugima govore njezin ispovjednik i bezbrojni poštovatelji kojima je stalno okružena, oduševljeni njezinom već tada zreloom svetošću.

Možda je pokoja priča i preuveličana, no neke su pojedinosti dodane samo da bi se prenijela neizreciva privlačnost nadnaravnoga kojom je Katarina zračila. Ionako svi sa sigurnošću znaju da je Katarinino djetinjstvo nepovratno obilježilo viđenje nasmiješena Krista, iz čijeg je srca izlazila svjetlosna zraka koja ju je dotaknula i ranila.

Tako djevojčica raste drugačija od ostale mnogobrojne braće i sestara (većini im ne znamo ni imena!), raste 'posvećena' zavjetom djevičanstva (to jest, isključive ljubavi prema Kristu), koji je sama dobrovoljno dala sa samo sedam godina, njoj samoj neopozivim obećanjem.

Svi primjećuju da traži tišinu, molitvu, samoprijegor, a nije joj ni deset godina. Ako nam se čini premladom, moramo imati na umu da će cijeli njezin zemaljski život, tako bogat događajima i susretima, potrajati jedva trideset tri godine, i da će u tako malo vremena ona trebati izgorjeti za Krista i za Crkvu.

U dobi od petnaest godina da bi razbila svaku nadu majci koja ju je pod svaku cijenu htjela zaručiti, Katarina vrši jedan odlučni čin. Izlazi iz svoje sobe nakon što si je poput svete Klare Asiške odrezala dugu kosu. Time i ona postaje, kako se to tada govorilo, »ostrižena djevojčica«, djevojčica lišena svjetovnih taština, 'posvećena'.

Kako bi ju kaznila i odvratila od nakane koja joj se činila besmislenom (Katarina je jedino dijete koje je dojila...), majka otpušta sluškinju i svaljuje na Katarinu veliki dio kućanskih poslova misleći da, zbog takva tereta što nadilazi njezine snage, djevojčici ne će preostati vremena da se prepušta maštanju o redovništvu i redovničkomu načinu života.

² Ta će legenda još za svetičina života biti prenesena u dvije knjige: *Legenda maior* i *Legenda minor*.

Kažu da se jednoga dana, zbog umora ili pak duboka razmišljanja, djevojčica odveć nagnula nad vatru na ognjištu pa joj je plamen dugo i snažno doticao lice, ali joj ga nije opekao.

Možda je riječ samo o legendi, no ognjište je jedini dio njezina doma koji je u cijelosti očuvan. Stoljećima se nitko nije usudio dodirnuti ga.

Katarini su oduzeli i njezinu sobicu ne bi li ju spriječili da se povlači na molitvu. Otada je zauvijek naučila naći utočište u sebi samoj. »Izradila je«, kažu kronike, »u svojoj duši unutarnju ćeliju iz koje je naučila nikada ne izlaziti.«

Katarina je prema majci bila ljubazna i poslušna, ali nepopustljiva.

Poslije, kada bude morala stalno putovati kako bi izvršila svoje 'poslanje', a majka se bude žalila na njezina česta izbijanja, Katarina, koja je tada već postala duhovnim vođom i vlastitoj majci, pisat će joj, 'opominjući ju':

Sve vam se to događa zbog toga što više u meni ljubite onaj dio što sam ga od vas dobila – to jest vaše tijelo kojim ste me zaodjeli – negoli onaj dio što sam ga dobila od Boga (*Pismo* 240).

Čitava povijest odgojne tematike ne poznaje tako točan i bitno kršćanski opis pogriješke koju roditelji mogu učiniti u odgoju svoje djece: da u njima više vole tijelo koje su im oni dali negoli dušu koju je u njihovu djecu stavio Bog, taj neponovljivi otisak i usud kojim ih je stvorio i obilježio za sebe.

Čitavo pismo, za koje se reklo da je »od početka do kraja plemenito i uzvišeno«, zasniva se na ovomu Katarininu pozivu:

Živo sam čeznula vidjeti vas majkom ne samo tijela nego i duše svoje.

Nakon dugih mjeseci trpljenja i iščekivanja, ne mogavši više izdržati, Katarina otkriva roditeljima zavjet što ga je dala kao djevojčica i objašnjava s nepokolebljivom odlučnošću:

Sada kada sam s Božjom pomoću dosegla određenu dob i posjedujem veće znanje, morate znati da su pojedine stvari u meni tako čvrste da bi bilo lakše omekšati kamen nego mi ih izvući iz srca. Više mi je slušati Boga nego ljude (*Legenda* 1. c. 5).

Naposljetku je na njezinu stranu stao tata. Obraćajući se ženi i drugoj djeci, dobri je Jakov odlučio: »Neka nitko više ne dosađuje mojoj predragoj kćerkici, pustite ju da služi svojemu Zaručniku kako želi. Nikada ne ćemo moći steći takva srodnika i ne trebamo se žaliti ako umjesto obična smrtnika primimo besmrtna Boga i čovjeka.«

Napokon, kao šesnaestogodišnjakinja Katarina smije ući među dominikanske trećoredice u Sieni: nosit će bijelu haljinu i crni plašt, to jest mantil Reda svetoga Dominika (zato ih zovu *mantelate*), no ne bira klauzuru, samostan, jer sluti da joj je vršiti javno poslanje.

Počinja raspoređivati svoje vrijeme i svoje snage na obiteljske obveze, duge molitve i pomaganje u bolnicama (u Sieni ih je tada bilo šesnaest!) te u prihvatilištu za gubavce.

Zbog svoje mlade dobi postaje žrtvom nerazumijevanja, zlobe, pa i najoštrijih kleveta: kroz sve to prolazi s neodoljivim zanosom djelatne ljubavi. Bile su to godine skrovitosti u kojima je mnogo vremena provodila u dubokoj molitvi, postovima i pokorama koje se nama danas čine gotovo nevjerojatnima.

Osim toga, oko nje je stalno prisutno ono ozračje bliskosti s čudesima i čudnim, koje je već tada prati.

Najočigledniji vid njezina unutarnjega sazrijevanja jest činjenica da se oko nje, nepismene djevojke, okuplja društvo sljedbenika i poklonika. Nazivaju ih, u posve duhovnomu smislu, »lijepo društvo«, koje čine ljudi svih dobi i položaja: gradonačelnici i veleposlanici, slikari i pjesnici, plemići i građanstvo, vitezovi i obrtnici, plemkinje i pučanke. Na popisu su i redovnici svake vrste: dominikanci, franjevci, augustinci, valambrozanci, redovnici pustinjaci svetoga Vilima i drugi.

Raspravljaju o teologiji i mistici, čitaju *Božanstvenu komediju* i proučavaju svetog Tomu Akvinskog, učeći se, povrh svega, svim srcem ljubiti Krista Otkupitelja i njegovo otajstveno tijelo Crkvu.

To je pravi pravcati 'katarinski pokret' koji se sve više širi (za svetičina života zahvatit će stotinjak osoba): Katarinu svi nazivaju »mamom«, a ona njih »predragim sinovim«.

Osim što ih prati i savjetuje svakog ponaosob, osjeća se i odgovornom za njihov život, za njihovu vjeru i njihov poziv.

»Otkad sam ju upoznao«, piše jedan od njih, »ništa me u životu ne zanima doli svidjeti se Bogu.«

O snažnoj povezanosti Katarine i njezinih sljedbenika danas nam svjedoče pisma koja im je svetica upućivala: osobito ona u kojima im se obraća s 'ti' i koja obiluju nježnošću/privrženošću i majčinskom brigom.

Mladoj djevojci iz Siene učenici su Božji dar: »Oni koje si mi ti dao da ih ljubim posebnom ljubavlju.«

Ona će se brinuti o njima sve do smrti: željet će ih imati oko sebe, a mnogima od njih udijelit će posljednju 'poslušnost' dajući im detaljne upute o pozivu koji svatko od njih treba slijediti.

Umrijet će, zabrinuta poput Krista, da ne ostanu »kao ovce bez pastira« (*Pismo* 373).

Jedna od njezinih posljednjih molitava bit će namijenjena njima:

»Vječni Bože, Učitelju dobri, ljubavi moja najslađa... još jednom ti preporučujem svoje predrage sinove, molim te da ih ne ostaviš siročadi, nego ih pohodi svojom milošću i učini da umrijevši (to jest, u posvemašnjoj poslušnosti) žive goreći istinskim i savršenim svjetlom. Slatkim ih evanđeljem milosrđa još tješnje međusobno poveži da smrt svoju dočekaju izgarajući od ljubavi prema toj miloj Zaručnici.«

»Umrijeti ginući« od ljubavi prema Crkvi, Katarinin je san u podučavanju i temelj njezine pedagogije.

Ako ispriповijedamo barem jednu od najglasovitijih i najpotrebnijih zgoda, moći će se shvatiti kako se u to vrijeme dogodio odlučujući susret između te žene (obdarene istinskom majčinskom karizmom) i njezinih 'sinova'.

Fra Gabrijel da Volterra bio je ocem provincijalom franjevaca i glavni inkvizitor u Sieni, a slovio je za jednoga od najslavnijih teologa i propovjednika svojega vremena u Italiji.

Zajedno s još jednim glasovitim teologom, augustincem Giovannijem Tantuccijem, odlučio je iskušati navodnu Katarininu mudrost: postavljali su joj zahtjevna pitanja s područja teologije i Svetoga pisma.

Isprva je djevojka odgovarala mirno, no potom im se suprotstavila rečenicom britkom poput mača. Podsjetila je prečasne oce da znanje može ispuniti prevelikim ponosom onoga tko ga posjeduje, a jedino što vrijedi poznavati jest nauk Isusa Krista.

Fra Gabrijel učen je i ugladen redovnik, govorilo se da »živi u tolikoj raskoši kao da je kardinal« i da je dao srušiti zidove triju ćelija kako bi od njih načinio jednu za sebe: krevet je pokriven poplunom, zaklonjen svilenim zastorima, na zidovima malena, dragocjena knjižnica koja vrijedi stotine dukata, a usto posvuda izložene mnoge skupocjene stvari.

Katarina dalje govori, objašnjava koliko je beskoristan i štetan život onih »koji se brinu za koru, a ne za srčiku«.

Najednom franjevac izvlači iz džepa ključ svojega stana i pita sljedbenike sijenske redovnice: »Ima li ikoga tko bi pošao u moju ćeliju da sve proda i podijeli prihod siromasima?«

Ozbiljno shvate njegove riječi i ostave mu u sobi tek brevijar. Fra Gabrijel će napustiti sve svoje dužnosti i postat će redovnik poslužitelj u Svetomu Križu u Firenci.

To su najsigurnija i najočiglednija čuda među svim ostalim događajima koji bi se mogli ispriповjediti.

Katarini je sada već oko dvadeset godina i dolazi vrijeme njezina javnoga poslanja u Crkvi. Ona osjeća da se treba dogoditi nešto odlučujuće i nastavlja snažno moliti s onim prekrasnim i preslatkim zazivom koji joj je postao uobičajen. Moli Gospodina Isusa: »Zaruči me u vjeri!«

Bila je pokladna večer 1367. »U tim danima«, piše njezin prvi životopisac, »kada ljudi imaju običaj slaviti, žaljenja vrijedan, praznik želudca«, dok galama ispunjava grad, pa i njezinu kuću, djevojka u svojoj sobici zadubljeno ponavlja »po tisućiti put« svoju zaručničku molitvu.

I ukaže joj se Gospodin koji joj govori: »Sada dok se svi zabavljaju... ja odlučujem proslaviti s tobom blagdan tvoje duše.«

Odjednom je prisutan nebeski dvor sa svetcima koje Katarina najviše voli, kao da je pao kakav veo. Marija, Djevica Majka, uzima djevojčinu ruku i sjedinjuje ju s rukom svojega Božjega Sina. Isus joj stavlja na prst sjajan prsten (koji će Katarini, i samo njoj, biti vidljiv cijeloga života) te joj govori: »Evo, zaručujem te u vjeri sa sobom, tvojim Stvoriteljem i Spasiteljem. Očuvaj nedirnutu tu vjeru sve do dana kada dođeš u nebo slaviti sa mnom vječnu svadbu.«

Obećanje iz *Pjesme nad pjesmama*, kao i iz prispodoba o zaručnicima, ispriповijedanih u evanđelju, postale su otajstvena stvarnost Katarine Benincasa.

Sve do prije nekoliko godina (a možda je i danas tako) u Sieni je bio običaj da se posljednjega dana karnevala nijednoj povorci niti maškari ne dopusti prolazak Fontebradom, ulicom u kojoj su proslavljene otajstvene zaručke. Na zabatu građevine još uvijek stoji natpis: »Ovo je kuća Katarine, Kristove zaručnice.«

Bilo je tu još zgoda biblijske naravi kako bi se još više produbio smisao njezina poslanja.

Jednoga dana Katarina je vidjela svojega božanskoga zaručnika kako ju grli, no zatim joj vadi srce iz grudi i daje joj drugo srce, sličnije svojemu. Bijaše to doslovno ispunjenje proročanstva sadržana u Svetomu pismu: »Dat ću vam novo srce.«

Jednom se pak proširio glas da je Katarina umrla i mnoštvo se njezinih prijatelja i sljedbenika naguralo oko njezine samrtne postelje. Ona će sama poslije reći da joj je srce bilo razdrto silinom Božje ljubavi i da je prolazila kroz smrt sve dok nije »nazrela vrata raja«.

No potom se morala iznova probuditi na zemlji s ovom tužaljkom na usnama:

Ah, kako sam nesretna!... »Vrati se, kćeri«, rekao mi je Gospodin, »zdravlje mnogih duša traži da se vratiš: odsada ne samo da ne ćeš imati ćeliju za stanovanje nego ćeš čak morati otići iz svojega grada... Ja ću te voditi pred poglavare i upravitelje Crkve i kršćanskoga naroda...«

Tako je doznala da joj je Bog povjerio poslanje da podupire i gotovo utjelovljuje Crkvu svojega vremena, tako potrebitu snažne ljubavi, odlučnosti i 'obnove'.

Skromna nepismena djevojka počela je ispunjavati svijet svojim porukama, dugačkim pismima koja je diktirala zapanjujućom brzinom, često tri ili četiri istodobno i s različitim temama a da se nije zbunjivala, dok su tajnici jedva uspijevali pratiti njezin ritam. Sva pisma imaju slavni završetak pun ljubavi: »Slatki Isuse, Isuse ljubavi« i često započinju riječima što podsjećaju na svete pisce:

»Ja, Katarina sluškinja i robinja slugu Isusovih, pišem vama u njegovoj dragocjenoj krvi...«

U nekim starim oslikanim rukopisima vide se primatelji kako primaju pismo klečeći na koljenima i sklopljenih ruku.

Tristo osamdeset jedno pismo, koliko nam ih je ostalo, Francesco de Sanctis³ nazvao je »kodeksom ljubavi kršćanstva«.

Ono što u njima ostavlja najjači dojam na nas snaga je i učestalost glagola 'željeti'. Već u prvomu pismu, upućenomu papinskomu legatu u Italiji, ona se izražava s određenom odrješitošću:

Sada želim, Oče moj, poslaniče našega gospodina Pape, da budete hitri i ne budete nemarni u onomu što Vam je činiti... (*Pismo 1*).

Neki kažu da je taj odlučni »Ja želim« Katarina izgovarala, za vrijeme zanosa, čak i u odnosu s Kristom.

Kada je započelo njezino najmučnije dopisivanje, ono s papom Grgurom XI. kako bi ga nagovorila da se vrati u Rim, rabila je izraze pune nježnosti, ali ustrajala je u odlučnosti:

Želim da budete onaj dobar pastir koji kad bi imao i sto tisuća života, sve bi ih žrtvovao na čast Božju i spasenje stvorenja... Srčano i poput odvažna muža slijedeći Krista, čiji ste namjesnik postali... Ne bojte se, oče, i ne odugovlačite! (*Pismo 185*).

Kažem Vam u ime raspetoga Krista ... iz vrta svete Crkve iščupajte smrdljivi korov pun nečistoće i gramzivosti, zablacen ohološću (mislim, naime, na zle pastire i upravitelje koji truju i kvare taj vrt)... Kažem Vam, oče u Kristu Isusu, dođite što prije poput blagoga Jaganjca. Odgovorite na poziv Duha Svetoga koji vas zove. Kažem vam: Dođite! Dođite! Ne čekajte na vrijeme jer ni vrijeme ne čeka na vas! (*Pismo 206*).

Gotovo utjelovljujući Crkvu – Zaručnicu i Majku – ona nastavlja moliti papu da bude »hrabar muž, bez ikakva kukavičluka«. Kada pretjera u izražavanju, ispričava se, ali ne uzmiče:

³ Glasoviti talijanski književni kritičar i povjesničar (1817. – 1883.).

Ah, jadne li mene! Moj predragi oče, oprostite mi na preuzetnosti u razgovoru s Vama. Sili me na to prva slatka istina... Kad bih ja bila na Vašem mjestu, bilo bi me strah naći se pred Božjim sudom... (*Pismo* 255).

Jednakim tonom i stilom piše kneževima i vladarima.

Bernabòu Viscontiju, gospodaru Milana, koji priprema ustanak protiv Pape, u zanosu piše dugačko pismo kako bi ga poučila da ponajprije zadrži »gospodstvo nad gradom u svojoj duši« te mu govori o Božjoj ljubavi, o krvi Isusovoj i o papi koji podjeljuje sakramente. (»Sve da je i utjelovljeni demon, ja ne smijem podići glavu protiv njega...«).

Prijeti mu vječnom smrću i zaključuje:

Ljubite Krista raspetoga i bojte ga se! Skrijte se među rane Krista raspetoga, budite spremni umrijeti za Krista raspetoga (*Pismo* 28).

Napuljskoj kraljici, koja je na strani protupape, pisat će:

Jao, nad Vama se može plakati kao da ste mrtvi, mrtvi u duši i mrtvi u tijelu ako ne napustite tu zabludu! (*Pismo* 317).

A kralju Francuske piše: »Vršite volju Božju i moju volju.«

Katarinino poslanje postaje izmirivanje gradova i Crkve: neizostavan je uvjet povratak vrhovnog svećenika u Rim, no ona zna da se osobno mora izložiti patnji koja je za to potrebna.

Moleći za papu koji oklijeva s donošenjem odluke, ona govori nebeskomu Ocu:

Daj, o nebeski Oče... da tvoj namjesnik ne sluša savjete tijela... i da ne ustukne ni pred kakvim protivljenjem. Ako ti se njegova sporost, o vječna ljubavi, ne sviđa, kazni zbog nje moje tijelo koje ti prinosisim i dajem (*Oratio* III).

Ona zna da se na tajanstveni način patnje i sudbina Crkve odnose na nju: za vrijeme jednoga viđenja ugledala je Krista koji je, kako navodi, »stavio križ na moja ramena, a u moju ruku stavio je grančicu masline te mi je rekao da to nosim i jednima i drugima...«.

Naposljetku je i sama mogla poći u Avignon, gdje ju je odmah dočekaao prijezir kardinala: »Kako se ti, obična ženice, usuđuješ govoriti o takvoj temi s našim gospodinom papom?«

Međutim, nisu znali da imaju posla s onom koja ih je znala istodobno ljubiti i častiti cijelim srcem zbog dostojanstva i svećeništva kojima su se zaogrnuti, no nije se bojala niti nazivati ih »demon-skim slugama« kada su sprječavali volju Božju i njezino poslanje.

A papa je slušao Katarinu. Kako bi ga zaustavili, poslali su mu lažno pismo, s imenom jedne svete osobe koja je tada bila vrlo slavna, blaženoga Petra Aragonskoga koji se odrekao kraljevstva da bi postao redovnik franjevac. U pismu se upozorava papu da se ne vraća u Italiju ako ne želi biti otrovan: na stolovima koji će papu čekati na putovanju već je bio spreman otrov!

Katarinin odgovor bio je britak, a u njemu se žar miješao s ironijom:

Ne čini mi se da onaj tko to čini dobro zna svoju vještinu. Morao je prije svega ići u školu da nauči taj zanat. Izgleda da zna manje od maloga djeteta: i dijete zna da se otrov tako može naći na stolovima u Avignonu i u drugim gradovima, kao i u Rimu... pa čak i u velikim količinama, već prema tomu kako kupac želi.

I završava:

Zaključujem da pismo koje vam je poslano nije napisao onaj sluga Božji. Držim da je to pisao netko iz najbliže Vaše blizine, netko od đavolskih slugu koji ima malo straha Božjega.

I tom prilikom rekla je papi, svakako s mnogo obzira i ljubaznosti, neka se ne vlada kao dijete:

Molim Vas u ime rassetoga Krista da ne budete poput bojažljiva djeteta. Budite hrabar muž! (*Pismo* 239).

Protivljenje gotovo svih kardinala (dvadeset jedan od njih dvadeset šest bili su Francuzi!) koji su se trudili spriječiti povratak u Italiju, Katarina je uklonila jednim jedinim mišljenjem:

Čini mi se da je savjet dobrih usmjeren jedino na čast Boga, zdravlje duša i obnovu svete Crkve, a ne na njihovo samoljublje... jer njihov savjet smjera onamo gdje im je ljubav (*Pismo* 231).

U rujnu 1376. Grgur XI., posljednji papa francuske narodnosti, konačno se odlučio na veliki korak i pošao u Rim. No za razliku od onoga što su znakovito zamišljali slikari i kipari (prikazujući Katarinu kako predvodi papinsku povorku vodeći konja za uzde), svetica ga nije pratila u Rim. Ona se povukla u svoju samicu u Sieni. Odande će priteći gdje god bude potreban mir i Božja milost.

Slavni su njezini posjeti, neugodni ali djelotvorni, javnim tvrdokornim grješnicima ili neukrotivim nasilnicima, ili pak osuđencima na smrt, očajnicima. Općepoznata je zgoda, navedena u svim antologijama, o osuđeniku na smrt koji se zvao Nicolò di Tuldo, a Katarina mu je pomogla umrijeti kao što se djetetu pomaže da se rodi.

Nicolò je bio plemićem iz Perugije, osuđen na smrt odrubljivanjem glave »jer je nerazborito izgovorio riječ protiv države«. Zapravo, govorio je protiv onih koji su se nazivali »veličanstvenim gospodarima i ocima, braniteljima naroda grada Siene«, a njima nije bilo ništa lakše nego optužiti toga 'stranca' kao uhadu.

Kaže jedan svjedok iz toga vremena: »Otišao je u zatvor kao očajan čovjek, ne želeći se ispovjediti niti slušati redovnika i svećenika koji bi mu dali savjet o njegovu spasenju. Na kraju mu je poslana ta djevica koja ga je, s milosrdnom ljubavlju, poslala posjetiti u zatvoru.«

Sama je Katarina ispričala što se ondje dogodilo na jednoj stranici koja, prema Tommaseu, »spaja strahovitost Michelangela s nježnošću Angelica«.

Pošla sam posjetiti onoga koga znate: primio je toliko podrške i utjehe da se ispovjedio... odvela sam ga da poslušaju misu i primio je svetu pričest, koju nikada nije bio primio... I reko mu: »Utješi se, mili moj brate, jer uskoro ćemo stići na svadbu. Ti ćeš biti okupan slatkim krvlju Sina Božjega, slatkim imenom Isus, i ne želim da ti to ime ikada iziđe iz pamćenja. A ja ću te čekati na mjestu pravde...«

I zaista u zoru toga stravičnoga dana čekala ga je na stratištu.

Čekala sam ga, dakle, na mjestu pravde, čekala sam ga stalno moleći... Stigao je kao krotko janje. Ugledavši me, počeo se smijati i želio je da mu napravim znak križa. Kad je primio znak,

rekoh mu: »Hajde na svadbu, mili moj brate! Odmah ćeš stići u vječni život.«

No on je učinio nešto nježno, nešto što bi svakoga ganulo. Ne čudim se tomu jer već je uživao u božanskoj milini. Okrenuo se onako kako to čini nevjesta kad stigne pred vrata ženikove kuće: osvrne se pogledom i okrene glavu unatrag naklonivši se onomu tko ju je dopratio, i tim činom pokaže zahvalu... Sagnuo se s velikom nježnošću, a ja sam se nagnula prema njemu i podsjetila ga na Krv Jaganjčevu. Jedino što je izgovorio bilo je: »Isus i Katarina.«

I rekavši to, primila sam njegovu glavu u svoje ruke, pogled mu je bio zaustavljen u Božjoj dobroti i govorio je: »Ja želim!«

Vidjeli su se Bog i čovjek kao što se vidi sunčev sjaj. Kad je tako otišao, duša mu je otpočinula u miru i spokoju, kraj oporog mirisa krvi, njegove krvi koju nisam mogla zadržati kad je tekla po meni. Ah, jadna li sam! Ne želim reći više ništa. Ostadoh na zemlji obuzeta velikom zavišću...

U onih nekoliko godina koje su prošle između žuđena povratka pape u Rim i Zapadnoga raskola, koji će opet zaokupiti Katarinu u borbi za Crkvu, u kratko će vrijeme, ali pripremano cijeli život, nastati djelo kojim će ona postati naučiteljicom Crkve. Svetica ga je nazvala jednostavno, ali s gotovo potpunim značenjem – *Knjiga*.

Njezin životopisac kaže:

Sveta sluškinja Božja načinila je čudesnu stvar, to jest Knjigu koja je opsežna poput misala, i sve je to učinila izvan sebe, isključivši sve osjećaje, osim jezika. Bog Otac govorio je, a ona je odgovarala i sama izgovarajući riječi Boga Oca, a i svoje riječi kojim je govorila i ispitivala Boga... Ona je te riječi kazivala, a drugi su zapisivali: katkad sir Balduccio, katkad gospodin Stefano, katkad Neri di Landuccio.

To se čini nevjerojatnim, no onima koji su pisali i slušali, nije tako, a ja sam jedan od njih.

Knjiga ima sto šezdeset sedam poglavlja, ustrojena oko četiriju pitanja što ih je Katarina uputila nebeskomu Ocu »s čeznutljivom željom«.

Prvo je pitanje »milosrđa za Katarinu«: Bog odgovara pomažući joj »spoznajom same sebe i mene«, uranjajući ju u sjajnu svjetlost u kojoj ona naposljetku shvaća da nije *ništa* pred *svime* što je Bog, pa ipak s beskrajnim čuđenjem otkriva da je Bog oduvijek zaljubljen u tu malenu ništicu.

Drugo je pitanje »milosrđa za svijet«, treće je »milosrđe za Svetu Crkvu«. Katarina moli Oca da otrgne svijet grijehu i vječnoj osudi te da ona sama smije ponijeti teret svake zloće.

Četvrto je pitanje »providnosti svima«.

Na svako pitanje Bog Otac opširno odgovara i čitav se kršćanski nauk otkriva u svojim različitim teološkim, moralnim i asketskim gledištima.

Ono što božanski Otac najviše ističe jest da je milosrđe već darovano, kako stoji u tekstu:

... želeći vas otrgnuti tolikomu zlu, dao sam vam *most*, svojega Sina, da se ne utopite prelazeći rijeku. Ta je rijeka olujno more ovoga mračnoga života.

Slikom mosta Katarina osuvremenjuje tvrdnju Krista koji je rekao: »Ja sam Put«. On je, dakle, taj koji nam omogućuje da »prolazimo gorčinom života«.

Evo kako jedan tumač opisuje Katarinino viđenje toga Krista ispružena između neba i zemlje:

Most je sam Isus koji ostaje nepomičan, ispružen na tvrdomu drvetu križa, a nezaobilazne postaje tog mosta su stopala rastrgana čavlima, prsa probodena kopljem i usta koja dršću ispuštajući posljednji uzdah.

Uzlazi se, dakle, od svijeta k Ocu, »prelazeći« Kristovo tijelo na koljenima i uz trostruki poljubac: u stopala, u »tajnu srca«, u »usta ljubavi za nas raspete«. To je trostruki poljubac franjevačke mistike: *Osculum pedum, oris et cordis*.

Tako je krajem 14. stoljeća Katarina upotpunila ono što je Dante početkom stoljeća započeo: pokazala je da narodni jezik može biti i jezik teologije i mistike.

Tek što je završila s opisivanjem providonosne ljubavi s kojom je Otac gledao svijet i svoju Crkvu, zemlju je već razlomio Zapadni raskol.

Dvojica papa izabrana su od samih kardinala i kršćanski se narod rascijepio na dva dijela te će sumnja u zakonitoga pastira četrdeset godina uništavati Crkvu.

Katarina, koju je u Rim pozvao Urban VI., pravi papa, podržala ga je odlučno odbacujući svaku sumnju i svako kolebanje, uputivši čak i opomenu kardinalskom zboru koji je zasjedao. Urban VI. je zaključio:

I eto, braćo moja, koliko smo mi zaslužili da nas kore pred Bogom. Koliko smo plašljivi, vidite, da ova ženica među nama stvara pomutnju.

Ne nazivam ju ženicom zato što bih ju prezirao, nego zato što pripada spolu koji je prirodno nježan. Ona bi trebala sumnjati kada smo mi sigurni, a ustvari sigurna je kada mi sumnjamo, i tješi nas svojim svetim uvjerenjima. To je njezina slava, a naša pomutnja.

Životopisci kažu da bi se moglo gotovo mjesec za mjesecom točno odrediti što je sve Katarina činila u papinu korist: pisma i glasnici upućeni gotovo svim vladarima Europe, savjeti papi o potpunoj obnovi kurije, a iznad svega pokušaj da se oko pape čvrsto okupe oni koje je nazivala »društvom dobrih« (*Pismo* 305).

I zaista, Urban VI. odlučio je (bulom od 13. prosinca 1378.) tražiti duhovnu pomoć svih vjernika. Odašlala ju je sama Katarina, uz jedan svoj spis, svim duhovnim osobama koje je poznavala moleći ih da se izričito priklone Urbanu VI. Nije bila nimalo nježna prema svetim ljudima koji su se opravdavali time da se moraju posvećivati kontemplaciji.

Istodobno je, sa zdravim smislom za stvarnost, shvaćala da žestoka i silovita narav pape Urbana ne će olakšati pomirenje. Ludovico Antonio Muratori napisao je o Urbanu VI. da bi »od svijetu ljudi svojega vremena najviše zaslužio biti papom... da nije bio papa«.

Katarina mu je pisala:

Oprostite što mi ljubav naređuje da govorim ono što možda ne treba govoriti. No znam da morate biti upoznati s time kakvo je stanje Vaših rimskih sinova koji se više daju povući ili navesti na što nježnošću negoli drugom silom ili oštrinom riječi... (*Pismo 370*).

A na Božić papu obzirno dariva s pet naranača nadjevenih džemom, spravljenih prema staromu sijenskomu receptu. Iskoristila je priliku da objasni papi kako se voće koje je po prirodi gorko može ispuniti slatkoćom, tako da bude u skladu sa svojim zlatnim omotačem:

Kad iz naranče, koja je sama po sebi gorka i jaka, izvučemo unutarnji dio i potopimo ju, voda joj izvuče gorčinu, potom se ispuni ušećerenim sadržajem i izvana se pokrije zlatom. Eto kako ćemo, presveti Oče, proizvesti plod bez odbojne gorčine (*Pismo 346*).

Povjesničari kažu da je Katarina zaista »obvezala svijet da prizna papu Urbana VI.« U to vrijeme, premda joj još nisu bile ni trideset tri godine, bila je uništena naporom i mukama.

Znala je da mora žrtvovati ponajprije sebe samu.

Molila je:

Vječni Bože, primi žrtvu mojega života u ovomu otajstvenomu tijelu svete Crkve. Ja ne mogu dati ništa drugo doli ono što si ti dao meni. Uzmi, stoga, moje srce i pritisni ga uz lice ove Zaručnice (*Pismo 371*).

Tijekom korizme 1380. godine, premda više gotovo i nije mogla hodati, zavjetovala se da će svaki dan ići k Svetomu Petru. Pisala je svojemu ispovjedniku:

Koliko nevolje vidimo u svetoj Crkvi, a u svemu tomu ona ostaje sama.

Zato svako jutro, premda tako nemoćna da ju putem moraju pridržavati, ide činiti društvo Zaručniku koji je i sam napušten. Kaže:

Ovako, a i na druge načine koje ne mogu ispričati, troši se i sagorijeva moj život u toj slatkoj Zaručnici; ja ovako, a slavni mučenici krvlju.

Zna da proživljava pravo mučeništvo.

A ono posljednje tegobno hodočašće već je postalo simbolom: stigavši u baziliku koja predstavlja srce kršćanstva, svako jutro zastaje pred Giottovim mozaikom (što se tada nalazio na zabatu galerije) koji predstavlja evanđeoski prizor lađice što ju bacaju olujni valovi, simbol Crkve koju valovi zanose, no ništa ju ne može potopiti.

Bila je to slika koju je Katarina jako voljela. Često je u svojim pismima pisala: »uzmite lađicu svete Crkve« (*Pismo* 357).

Tako sažeto opisuje, dojmljivom izražajnom snagom, i posljednje dane svojega života:

Treća je ura i ja ustajem s mise, a vi ste vidjeli mrtvu ženu kako hoda prema Svetomu Petru; i iznova ulazim kako bih radila u lađici svete Crkve. I ostajem tako dok se ne približi sat večernje, i s toga mjesta ne želim izlaziti ni danju ni noću, sve dok ne vidim taj narod zaustavljen i smiren sa svojim Ocem. Ovo tijelo živi bez ikakve hrane, bez kapljice vode, s tolikim slatkim tjelesnim mukama kakve nikada nisam trpjela, dok moj život visi o koncu.

Ne znam što je Božja dobrotu nakanila učiniti sa mnom, ali kad je riječ o tjelesnomu osjetu, čini mi se da ga sada trebam potvrditi novim mučeništvom u slatkoći svoje duše, to jest u svetoj Crkvi. Zatim će me možda uskrisiti zajedno s Njime, učinit će kraj mojim mukama i raspetim željama... Molila sam i molim njegovo milosrđe da ispuni svoju volju u meni. (*Pismo* 373).

Tako je Katarina provodila svoju posljednju korizmu, trpeći zajedno s Crkvom koju naziva »slatkoćom svoje duše« i iščekujući, zajedno s njom, dar uskrsnuća.

Nije uspjela izvršiti zavjet. Treće korizmene nedjelje srušila se ispred mozaika dok je zastala na molitvu. Činilo joj se, rekla je, da se sav teret lađice i grijeha koje je nosila spustio na njezina slabašna pleća. Odveli su ju u njezinu sobicu u Papinoj ulici (čak i pojediniosti zvuče tako mило) gdje je ostala nepokretna kojih osam tjedana u dugoj agoniji.

U nedjelju prije Uzašašća svi su imali dojam da podnosi neizrecivu borbu.

Čuli su ju kako dugo ponavlja: »Bože, smiluj mi se, ne oduzmi mi sjećanje na tebe« pa onda: »Gospodine, u pomoć mi priteci! Gospodine, pohitaj da mi pomogneš!« I na kraju, kao da raspravlja s kakvim tužiteljem: »Taština? Ne, nego samo istinska slava u Kristu.«

Umrla je posljednje nedjelje u travnju, s trideset tri godine, u tri sata poslijepodne, nakon što je glasno zazvala onu »krv« Kristovu, u kojoj je uvijek željela biti posve okupana, izgovarajući poput Raspetoga: »Oče, u tvoje ruke predajem duh svoj.«

Upriličili su joj tri sprovoda: jedan po želji pape, drugi prema građanskomu dekretu Rimskoga senata i treći po želji dominikanskoga reda.

Trebao je propovijedati onaj slavni teolog, augustinac, Katarinin obraćenik kojega je pozvala k sebi – otac Giovanni Tartucci, koji je bio uza nju u trenutku smrti. No nije uspio ništa reći, samo je prošaptao: »Ne mogu govoriti. Ali nije važno. Katarina govori sama za sebe!«

Sadržaj

Uvod	5
Sveta Katarina Sijenska	7
Sveta Ivana Arška	27
Sveta Terezija Avilska	47
Sveti Ivan od Križa	69
Sveti Vinko Paulski	89
Sveta Bernardica Soubirous	109
Sveta Marija Krucifiksa di Rosa	127
Sveta Terezija iz Lisieuxa	145
Sveti Josip Moscati	169
Blaženi Pier Giorgio Frassati	197

Sva prava pridržana. Nijedan se dio ove knjige ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronički, mehanički i sl.) bez prethodne pisane suglasnosti nakladnika.

ISBN 978-953-205-246-6

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001152086.

1 2 3 4 5 • 26 25 24 23 22

Tiskano u Hrvatskoj, listopad 2022.